

Perspectief Europa

Verkiezingspositionering EP 2014

1. Inleiding en aanpak

Een grote meerderheid van de Nederlandse kiezers is niet tegen de Europese Unie, maar wel tegen de manier waarop de EU nu is ingericht en functioneert. Europa wordt gezien als een ongecontroleerde, bureaucratische macht, waaraan (te) veel bevoegdheden zijn overgedragen. Er is daarom veel weerstand tegen de Europese Unie.

Veel partijen doen alsof de verkiezingen op 22 mei gaan over een keus voor of tegen Europa. Daarmee worden de bezwaren die veel kiezers tegen Europa hebben, genegeerd. LibDem biedt daarom op drie belangrijke terreinen – democratie, economie en milieu – aan de kiezer een alternatief dat sterk afwijkt van de meeste andere politieke partijen die nu in het Europees Parlement vertegenwoordigd zijn.

Verkiezingsprogramma's zijn vaak omvangrijke documenten, waarin veel beschreven staat, vaak tot in de kleinste details. Maar de kiezer kan daaruit nauwelijks opmaken wat de verschillen tussen de partijen zijn. Ook zijn veel verkiezingsprogramma's innerlijk inconsistent.

LibDem kiest daarom een andere benadering. Eentje die meer duidelijkheid biedt. Naast het verkiezingsprogramma publiceert LibDem deze verkiezingspositionering, waarin voor de belangrijkste onderwerpen voor deze verkiezingen – democratie, economie en milieu – het standpunt van LibDem en dat van een aantal andere politieke partijen helder naar voren komen. Dit maakt duidelijk wat de positie is van LibDem ten opzichte van de andere partijen.

In deze verkiezingspositionering wordt begonnen met een algemeen beeld over Europa en de vraag of de partijen ingaan op de gevoelens van onbehagen die er over Europa zijn en deze ook serieus nemen. Daarna worden de drie speerpunten van LibDem behandeld: democratie, economie en milieu. Vervolgens komt – omdat veel kiezers dit belangrijk vinden – de vraag aan de orde of Turkije lid kan worden van de Europese Unie. Tenslotte worden enkele voorbeelden van inconsistenties in de verkiezingsprogramma's genoemd

De weergegeven standpunten van de partijen zijn uit hun verkiezingsprogramma's gehaald en een enkele keer uit andere bronnen, zoals stemwijzers. De genoemde partijen hebben een concept van deze verkiezingspositionering gekregen. Zij konden het over hun partij gestelde verbeteren. Daarmee bieden wij volledige transparantie aan de kiezer. De kiezer heeft daar recht op!

2. Europese Unie, algemeen

In de ogen van LibDem is de Europese Unie een supranationale bestuurslaag: de lidstaten hebben een deel van hun soevereiniteit aan de Unie overgedragen en hebben daar geen zeggenschap meer over. Maar de lidstaten blijven wel soevereine staten. LibDem wil dat zo houden en vindt dat er in de toekomst – in principe – niet veel meer bevoegdheden en soevereiniteit moeten worden overgedragen; LibDem is dan ook tegen een federaal Europa. Wel moeten de bevoegdheden die Europa nu heeft, beter democratische gecontroleerd worden. De Europese Unie is het meest effectief en transparant als alle lidstaten dezelfde bevoegdheden hebben overgedragen en er zo weinig mogelijk uitzonderingen zijn.

De VVD wil een Europese Unie van meerdere snelheden en praat in dit verband over “flexibele samenwerkingsverbanden”, waaraan de lidstaten naar believen kunnen deelnemen en weer uitstappen. LibDem vindt dat verwarrend.

D66 wil een federaal Europa. Dat is dus een Europese Unie waar de afzonderlijke lidstaten geen eigen soevereiniteit meer hebben. De Europese Unie zou dus kunnen besluiten het Nederlandse euthanasiebeleid af te schaffen. Voor LibDem gaat een federaal Europa veel te ver; dit staat ook haaks op de culturele verscheidenheid die er tussen de Europese landen bestaat.

Voor de SP is het van belang dat gebroken wordt met de huidige trend waarin de Europese Unie zich te veel tot een superstaat ontwikkeld heeft; de SP wil deze trend keren en meer nadruk leggen op samenwerking waarbij lidstaten meer vrijheid krijgen om aan bepaalde besluiten niet mee te doen.

ChristenUnie en SGP pleiten voor Europese samenwerking tussen soevereine lidstaten waarbij de Europese Unie zich beperkt tot haar kerntaken die betrekking hebben op grensoverschrijdende zaken. Deze partijen zijn tegen een federaal Europa en wijzen de plannen voor een politieke unie af.

De PVV tenslotte wil “kiezen voor Nederland” en uit de Europese Unie stappen.

3. Worden de gevoelens van onbehagen serieus genomen?

De meerderheid van de kiezers blijkt in principe wel degelijk positief te zijn over de Europese Unie. Wel is er weerstand, die voortvloeit uit het gebrek aan democratie en controle op de macht en uit de overdracht van te veel bevoegdheden¹.

LibDem erkent de gevoelens van onbehagen die er zijn en vindt deze voor een groot deel terecht. Democratie en controle op de macht zijn daarom één van de speerpunten, alsook de – onnodige – overdracht van bevoegdheden op economisch gebied.

Enkele partijen benoemen in hun verkiezingsprogramma de gevoelens van onbehagen die de kiezers over Europa hebben; anderen gaan daar in het geheel niet op in.

Zo constateert de VVD dat de kiezers het vertrouwen kwijt zijn; de VVD vindt dat de EU zich daarom meer op de kerntaken moet richten.

¹ Zie o.a. resultaten enquête op <http://www.libdem.nl/enquete-europa>

De PvdA constateert dat veel Nederlanders het gevoel hebben dat Europa steeds verder weg is komen te staan, en wijt dat aan te veel details. De PvdA wil echter meer bevoegdheden aan Europa overdragen.

D66 negeert de gevoelens van een groot deel van de bevolking en pleit voor een 'federaal Europa', wat dat ook moge zijn. Wel wil D66 de regeldruk verlagen, onder meer door in wetgeving een horizonbepaling op te nemen. LibDem betwijfelt of dat laatste in Europa wel werkt.

De SP ziet als oorzaak van het onbehagen de overdracht van macht door partijen die zeggen dat niet te zullen doen. De kiezer ziet dit als bedrog. De SP neemt de gevoelens van onbehagen wel serieus en pleit voor een vermindering van de bevoegdheden van de Europese Unie, die minder supranationaal en meer intergouvernamenteel moet werken. LibDem denkt dat de Europese Unie hierdoor nog minder effectief wordt en dat dit de democratische controle niet zal verbeteren.

Ook ChristenUnie-SGP nemen de zorgen onder de burgers inzake de overdracht van bevoegdheden serieus. Zij hekelen de te ver doorgeschoten overdracht van bevoegdheden en zijn tegen toenemende invloed van de EU op het sociaal-economisch en begrotingsbeleid van de lidstaten.

De PVV neemt de gevoelens van onbehagen ook serieus, maar kiest een radicale oplossing – vertrek uit de EU - waarvan in de ogen van LibDem het middel erger is dan de kwaal.

4. Bemoeizucht

Veel kiezers vinden dat Europa zich met te veel zaken bemoeit. Anderzijds zijn er ook die vinden dat Europa op bepaalde beleidsterreinen te weinig doet. LibDem vindt dat de Europese Unie op een aantal terreinen (milieu, buitenlands beleid, privacy bescherming) meer bevoegdheden moet krijgen en vindt dat er op een aantal terreinen (economisch beleid) te veel bevoegdheden aan de EU zijn overgedragen.

De meeste partijen zijn in woorden tegen het overdragen van bevoegdheden, maar blijken in de praktijk daar hard aan mee te werken; zo heeft de VVD van harte meegewerkt aan vergaande Europese bemoeienis met het economisch beleid van de lidstaten.

In het verkiezingsprogramma voor 2014-2019 neemt de VVD hier ook een dubbele positie in. Enerzijds wordt tegen onnodige bemoeizucht gepleit; anderzijds moeten er automatische sancties worden opgelegd aan lidstaten die bepaalde aanbevelingen niet opvolgen.

D66 wil uiteindelijk naar een federaal Europa toe; op korte termijn wil D66 dat Europa dwingend kan ingrijpen in de economieën van de lidstaten en wil zelfs dat de Europese Unie de taakverdeling tussen Rijk en gemeenten bepaalt.

ChristenUnie en SGP zijn voor een Europees rijverbod voorvrachtverkeer op zondag.

De PvdA wil verregaande Europese bemoeienis met de arbeidsmarkt, waaronder afspraken over sociale doelstellingen en sociale rechten tot en met een Europese definitie voor zelfstandigen. Daarentegen wil de PvdA de Europese bemoeienis met bepaalde aspecten van de interne markt juist verminderen, zoals de liberalisering van publieke diensten en de gevolgen voor sociale voorzieningen en de woningbouw.

Ook GroenLinks vindt dat de EU zich uitvoerig met het sociaaleconomisch bestuur van de eurozone moet bezig houden.

De SP wil niet dat de Europese Unie zich bemoeit met onze pensioenen, zorg en sociale zekerheid. We moeten ook het recht krijgen in uitzonderlijke situaties het vrije verkeer van werknemers en van diensten in te perken. Als het gaat om grensoverschrijdende problemen, wil de SP in Europa wel samenwerken. Dat geldt bijvoorbeeld voor milieuvraagstukken en voor de strijd tegen georganiseerde misdaad. Voorts bepleit de SP Europese regels voor besluitvorming in ondernemingen (SP, punt 6.6) en Europese regels voor de strafbaarstelling van illegaliteit (SP, punt 10.7).

5. Democratie

Voor LibDem heeft versterking van de democratie in Europa hoge prioriteit. Dat moet op een evenwichtige manier gebeuren, waarbij de besluitvorming democratisch, transparant en efficiënt moet zijn. LibDem heeft daar een uitgewerkte visie voor geformuleerd. Op korte termijn wil LibDem dat het Europees Parlement (deels) via Europese kieslijsten wordt gekozen, zodat je weet waarvoor en op wie je stemt.

De meeste partijen (VVD, PvdA, CDA, CU/SGP) denken de democratie in Europa te verbeteren door de nationale parlementen een grotere rol, de zgn. gele of oranje kaart procedure. Het CDA meent zelfs dat hierdoor een 'grensoverschrijdend politiek debat ontstaat'. De SP wil een rode kaart invoeren, waarmee nationale parlementen het recht krijgen voorstellen op bepaalde terreinen helemaal te stoppen.

LibDem beschouwt deze rol van de nationale parlementen als verwarrend. Dit voegt niets toe: de nationale parlementen hebben al invloed via hun nationale regering in de Raad. Het is ondenkbaar dat de nationale parlementen – die zelf uit verschillende stromingen bestaan - echt met elkaar in debat gaan. Een extra rol voor de nationale parlementen is één van de fopspenen die in het Verdrag van Lissabon zijn gestopt om de kiezer tevreden te houden na het afwijzen van de Europese Grondwet in 2005.

D66 wil de democratie verbeteren door een aantal 'leuke ideetjes' te presenteren, zonder duidelijke samenhang. Zo wil D66 onder andere de voorzitter van de Commissie rechtstreeks laten kiezen door de burgers. Dat lijkt democratisch, maar is in de Europese verhoudingen een gedrocht: je krijgt dan een quasi-presidentieel stelsel. Wat wordt dan de rol van de andere Commissarissen en van het Europees Parlement?

ChristenUnie en SGP zijn expliciet tegen het kiezen van de voorzitter van de Commissie door het Europees Parlement.

6. Bestuur

De Europese Commissie bestaat nu uit 28 Commissarissen: één uit iedere lidstaat. Dat is te groot en velen vinden dan ook dat de Commissie kleiner moet zijn. LibDem vindt dat dat kan als het Europees Parlement een echt parlement wordt (gekozen via Europese kieslijsten); de Commissie zou dan kunnen worden samengesteld op basis van de meerderheid in het Parlement en de nationaliteit van de Commissarissen doet dan niet meer ter zake. Wel moet er dan binnen het Commissieapparaat een soort vertegenwoordiging van de lidstaten worden ingesteld als link tussen de lidstaten en de Commissie.

VVD, PvdA en CDA willen het aantal Commissarissen halveren; VVD en PvdA willen hiervoor een soort 'roulatiesysteem' invoeren, zonder dat nader uit te werken. LibDem vindt dat gevaarlijk, omdat dat altijd ten koste zal gaan van de kleinere lidstaten. Ook D66 wil een kleinere Commissie, zonder te zeggen wat dat betekent.

De SP wil de Europese Commissie drastisch hervormen: de Commissie verliest het recht om wetsvoorstellen te schrijven en wordt omgevormd tot een handhavingsorganisatie. De Eurocommissarissen kunnen dan volgens de SP verdwijnen.

7. Economie

De monetaire unie vervolmaakt het functioneren van de interne markt, die ons veel voordelen heeft opgeleverd. De staatsschuldcrisis is evenwel aangegrepen om allerlei bevoegdheden naar de Europese Unie over te hevelen, zoals inmenging in het economisch beleid en het begrotingsbeleid van de lidstaten. LibDem vindt dat wij daar veel te ver in zijn gegaan; velen willen echter nog verder gaan. Degenen die stellen dat een monetaire unie niet zonder economische of politieke unie zou kunnen werken, hebben daar nooit het bewijs voor geleverd.

In de visie van LibDem zijn de maatregelen om tot een bankenunie te komen wel noodzakelijk. Deze zou verder vervolmaakt kunnen worden. Daarentegen is het niet nodig dat Europa zich zo ingrijpend met het economisch beleid en het begrotingsbeleid van de lidstaten bemoeit. Vrijwillige coördinatie en aanbevelingen zijn prima, maar de lidstaten moeten zelf kunnen beslissen of zij die aanbevelingen opvolgen. De noodzakelijke begrotingsdiscipline kan beter en efficiënter worden afgedwongen door de kapitaalmarkt. Beleggers die het risico nemen om te beleggen in landen die een onverstandig beleid voeren, moeten daar ook zelf de gevolgen van ondervinden. Het is van belang de 'no bail-out' clause uit het verdrag te respecteren.

Deze visie houdt ook in dat Nederland zelf zijn begrotingsbeleid kan bepalen. Gelet op het zeer forste overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans, is de huidige tekortreductie dan ook onverstandig. Het heeft alleen tot een hogere werkloosheid geleid.

De meeste partijen hebben een visie die hier haaks op staat. Zij hebben de afgelopen jaren meegewerkt aan een verregaande overdracht van bevoegdheden aan Europa, en hebben vervolgens Europa gebruikt als reden om in Nederland onverstandige bezuinigingen door te voeren.

Zo heeft de VVD – ondanks een eurosceptisch geluid en ondanks het beweren van het tegendeel – meegewerkt aan de overdracht van bevoegdheden aan de Europese Unie. Daar wil de VVD nog verder in gaan, met automatische sancties als lidstaten geen hervormingen doorvoeren.

De PvdA wil de Europese bemoeienis nog verder uitbreiden en pleit onder andere voor sociale doelstellingen, regels voor het sociaal beleid en voor minimumlonen. De ECB moet naast prijsstabiliteit ook werkgelegenheid als doelstelling hebben. LibDem zou dat een gevaarlijke ontwikkeling vinden, die ten koste gaat van de noodzakelijke prijsstabiliteit.

Ook GroenLinks wil de bevoegdheden van Europa fors uitbreiden. Zo moet er een 'stabiliseringsfonds' komen waardoor landen met een afnemende werkloosheid geld overmaken naar landen met een oplopende werkloosheid. Daarnaast is GroenLinks voor een door Europa bepaald minimumtarief voor de vennootschapsbelasting en

moeten sommige belastingen door de EU geïnd worden, zodat de afdracht aan de EU uit de nationale schatkist omlaag kan.

D66 is eveneens voor de Europese bemoeienis met het economisch beleid. En wil een EU-budget dat economische schokken in de lidstaten kan opvangen. Dit houdt een aanzienlijke stijging van de Europese begroting in. Daarnaast is D66 voorstander van Europese belastingen. LibDem is daar niet voor.

De ChristenUnie en SGP zijn voor strenge begrotingsregels met automatische sancties, maar zijn tegen een volledige bankenunie. Het arbeidsmarktbeleid hoort volgens ChristenUnie en SGP bij de lidstaten.

De SP wil op sommige terreinen minder bemoeienis van de Europese Unie. Zo mag de 3% norm geen dwangbuis worden. Anderzijds wil de SP Europese minimumtarieven voor vennootschapsbelasting, maar is ertegen dat dit met gekwalificeerde meerderheid wordt besloten. Als er geen consensus bereikt kan worden, moeten landen die op dit gebied afspraken willen maken, dit met elkaar kunnen doen.

De PVV vindt dat het kabinet de Nederlandse economie kapot bezuinigt en dat Nederland weer een eigen economisch beleid moet voeren.

LibDem is – samen met VVD, SP, CDA en ChristenUnie en SGP - tegen de invoering van Euro-obligaties, waarbij de lidstaten gezamenlijk voor elkaars schulden garant staan.

PvdA, D66 en GroenLinks willen wel Euro-obligaties invoeren.

8. Milieu

LibDem vindt een serieuze aanpak van de CO₂-uitstoot zeer urgent. In de ogen van LibDem voldoet het huidige beleid om allerlei redenen niet. Onder meer is het Europese ETS (Emission Trading System) ineffectief vanwege de sterke prijsschommelingen en het gratis ter beschikking stellen van emissierechten.

LibDem is voor een marktconform milieubeleid dat bestaat uit de volgende maatregelen:

- i. er komt een algemene heffing op alle CO₂-uitstoot uit fossiele brandstoffen, die laag begint en gestaag oploopt;
- ii. de opbrengsten hieruit gaan in de vorm van lastenverlichting terug naar de burgers, zodat de koopkracht gelijk blijft;
- iii. er is een correctiemechanisme aan de Europese buitengrens die compenseert voor de concurrentienadelen op de wereldmarkt.

Bij een dergelijk beleid zijn subsidies voor allerlei "duurzame" vormen van energie overbodig. Ook is regelgeving en normstelling voor allerlei apparaten en producten overbodig: producenten en consumenten kiezen vanzelf voor de wijze van produceren en consumeren die met de minste CO₂-uitstoot gepaard gaat. Dat scheelt veel bureaucratie en lobbywerk. Tenslotte is het niet nodig om doelstellingen te stellen voor het aandeel "duurzame energie": het gaat er om de uitstoot uit fossiele brandstoffen te beperken en of dat door besparing komt dan wel vervanging door andere brandstoffen, maakt niet uit.

Een dergelijk beleid is beter voor zowel milieu als economie dan het huidige beleid.

Geen van de andere partijen is voor een dergelijk marktconform milieubeleid.

De VVD is voor het huidige ETS en denkt dat de prijs voor CO₂-uitstoot omhoog zal gaan als de subsidies worden afgebouwd.

Ook PvdA en D66 zijn voor het huidige ETS; zij willen de prijs van emissiecertificaten verhogen door de uitgifte ervan te beperken. Het CDA is eveneens voor handhaving van het ETS en wil daarbij scherpere normen voor apparaten en producten. D66 wil verder 'investeren in verduurzaming'. LibDem vindt dat dergelijke investeringen hoofdzakelijk door de markt moeten worden gedaan; dit zal gebeuren als de prijs voor de CO₂-uitstoot duidelijk omhoog gaat. D66 wil bovendien op termijn de energie volledig uit hernieuwbare biologische bronnen halen. Dus geen wind- en zonne-energie meer?

De SP wil in ieder geval een bodemprijs voor emissierechten in het ETS en wil deze niet meer gratis verstrekken. De opbrengsten moeten worden geïnvesteerd in bedrijfstakken (sic!) die onder het ETS vallen. Daarnaast is ook de SP voorstander van normen voor producten.

De PVV tenslotte noemt het milieu in het geheel niet in haar programma.

9. Economische effecten milieubeleid

Een effectief milieubeleid heeft gevolgen voor de concurrentiepositie van de Europese economie op de wereldmarkt. Bedrijven moeten immers hetzij een prijs betalen voor de vervuiling, hetzij investeren in energiebesparing of nieuwe energiebronnen. LibDem stelt daarom een correctiemechanisme aan de Europese buitengrens voor (zie boven), waarbij op de invoer van goederen en diensten een heffing wordt gelegd die overeenkomt met de CO₂-uitstoot tijdens productie en transport van de goederen. Omgekeerd wordt bij uitvoer van goederen naar buiten de Europese Unie de heffing teruggegeven.

Zonder een dergelijk correctiemechanisme wordt het Europese bedrijfsleven uit de markt geprijsd. Dat zal er ofwel toe leiden dat de werkloosheid in de Europese Unie toeneemt, ofwel dat het bedrijfsleven effectief voor een afzwakking van het milieubeleid weet te lobbyen. Beide gevolgen zijn onwenselijk.

Van de genoemde partijen hebben alleen de SP en in zekere zin Groen Links oog voor de negatieve gevolgen van een effectief milieubeleid voor de economie.

De SP stelt – evenals LibDem – een CO₂-heffing op de import van producten voor om het concurrentienadeel tegen te gaan. De SP noemt echter niet de restitutie van de heffing – of van andere nadelen – bij export.

GroenLinks bepleit sectorspecifieke oplossingen om het risico op 'koolstoflekage', de verplaatsing van bedrijvigheid naar buiten de EU, te beperken. Zo wil de partij een deel van de opbrengsten van geveilde emissierechten besteden aan innovatieve industriële processen die CO₂ besparen. Volgens LibDem is dit ineffectief; het leidt bovendien tot hogere lasten.

De andere partijen negeren de concurrentienadelen die het gevolg zijn van het huidige milieubeleid, laat staan de concurrentienadelen die het gevolg zijn van een aangescherpt milieubeleid.

10. Turkije

LibDem vindt dat Turkije niet tot de Europese Unie mag toetreden. Turkije is geen Europees land: het ligt grotendeels in Azië. Als de Unie zich buiten de grenzen van Europa zou uitstrekken, zou zij te groot worden; dit gaat ten koste van de cohesie, de democratie en uiteindelijk het draagvlak. Wel zou met Turkije – mits het voldoet aan voorwaarden – een nauwe samenwerking kunnen worden overeengekomen en zou Turkije deel kunnen nemen aan de Europese Economische Ruimte, zoals Noorwegen.

Nagenoeg alle andere partijen zijn er voor dat Turkije lid wordt van de Europese Unie. Wel moet Turkije daarbij aan de voorwaarden voor lidmaatschap (o.a. rechtstaat, markteconomie) voldoen. De standpunten variëren van 'nu nog niet' (VVD, CDA) tot een volmondig 'ja, mits Turkije voldoet aan de criteria' (PvdA, D66, GroenLinks).

ChristenUnie en SGP zijn tegen een EU lidmaatschap van Turkije, evenals de PVV. De SP doet geen expliciete uitspraak, maar vindt dat er de komende vijf jaar geen nieuwe lidstaten mogen toetreden.

11. Inconsistenties

Opmerkelijk is ook dat veel partijen in hun verkiezingsprogramma's inconsistent zijn. Zij pleiten op één plaats voor een bepaald uitgangspunt en stellen op andere plaatsen maatregelen voor die daar haaks op staan. Je kunt je afvragen of één en ander dan goed doordacht is. Dat vergroot het vertrouwen van de kiezer in de (Europese) politiek bepaald niet. Enkele voorbeelden:

De VVD vindt dat subsidiariteit bij het economisch beleid leidend moet zijn, maar wil tegelijkertijd sancties voor lidstaten die de economische modernisering niet doorvoeren.

D66 wil enerzijds in een verdrag een duidelijke afbakening van bevoegdheden vaststellen en vervolgens van geval tot geval bepalen hoe te handelen. Dit valt niet met elkaar te rijmen.

ChristenUnie en SGP vinden dat de Europese Unie zich vooral tot economische onderwerpen moet beperken, maar bepleit vervolgens wel een Europees verbod voor vrachtverkeer op zondag waarbij economische argumenten gehanteerd worden om een keus uit politieke overtuiging te bepleiten.

++++